

Kunnskapsdepartementet

*Deres referanse:**Vår referanse:*
08/569-1*Vår dato:*
18.12.2008

INNSPILL TIL FORSKNINGSMELDINGEN "KVALITET OG VILKÅR"

Komité for integreringstiltak – kvinner i forskning oversender herved sine innspill til forskningsmeldingen "Kvalitet og vilkår" som er varslet våren 2009. Komiteen vil innledningsvis berømme statsråden for å styrke fokuset på betydningen av at norske forskningsinstitusjoner er mest mulig kjønnsbalanserte. Når regjeringen nå ønsker å legge fram en egen forskningsmelding til våren, er det viktig at kjønns- og likestillingsperspektivet er gjennomgående integrert. Det er også viktig at meldingen er tydelig på ansvarsfordelingen mellom departement, institusjonene og Norges forskningsråd når det gjelder initiering av tiltak.

Begrunnelse

En kjønnsbalansert forskningssektor handler om rettferdighet og om kvinners og menns like muligheter til å delta i forskersamfunnet. I et større perspektiv handler dette om demokrati og forskningens troverdighet. Kjønnsbalanse blant forskerne er viktig for å sikre forskningens relevans, da et mer mangfoldig sammensatt forskningsmiljø i større grad reflekterer et bredere erfaringsgrunnlag og slik gir mulighet til et fyldigere spekter av adekvate forskningsspørsmål. Men kjønnsbalanse er også viktig for å styrke forskningskvaliteten. Man vet i dag at heterogent sammensatte grupper er mer robuste og konkurransefremmende enn homogene grupper. I sum utgjør dette argumenter og begrunnelser for hvorfor det er viktig å arbeide for en mer kjønnsbalansert forskningssektor. De likestillingstiltak regjeringen ønsker å initiere i forskningsmeldingen bør gis en begrunnelse fordi det gir tiltakene større legitimitet.

Forskning

I budsjettet for 2009 sier regjeringen at "det er behov for meir forskning om likestilling i academia, og departementet vil arbeide for at kunnskapsgrunnlaget på dette feltet blir styrkt" (Del III, kap. 5). Kif-komiteen har ved flere anledninger påpekt behovet for mer kvalitativ forskning på feltet kjønn i academia (se *Kjønnsbalanse i academia – gyldne muligheter. Sluttrapport fra Komité for integreringstiltak – kvinner i forskning 2004-2006* pkt 5.6.3) om forskningsprogram kjønn i academia), og vil derfor oppfordre departementet til å konkretisere størrelse og tidsplan for denne forskningen i forskningsmeldingen.

Når det gjelder UH-sektoren eksisterer det til dels omfattende statistikk, men det mangler kunnskap om hva som ligger bak tallene. I tillegg mangler det komparative studier der Norge sammenlignes med andre land, og sammenligninger mellom og innenfor forskningssektorene i Norge. Det kan kort nevnes at Kif-komiteen er i ferd med initiere et utredningsprosjekt om instituttsektoren.

Instituttsektoren

Kif-komiteen har vært i dialog med Likestillings- og diskrimineringsombudet for å få klarhet i hvordan likestillingsloven skal tolkes når det gjelder forskningsinstituttene. Deres konklusjon er at i kraft av å være arbeidsgivere (uavhengig om de er offentlige eller private) gjelder aktivitets- og redegjøringsplikten for forskningsinstituttsektoren slik som for UH-sektoren (<http://kvinneriforskning.no/c42441/nyhet/vis.html?tid=54623>). Kif-komiteen erfarer at likestillingsarbeidet nærmest er fraværende i denne delen av forskningssektoren. Kjønnsbalansen varierer mellom de ulike institutttypene. Hittil har Norges forskningsråd hatt ansvar for tildelingsbrevet til instituttsektoren. Kif-komiteen har derfor henvendt seg til Forskningsrådet og anmodet dem om å gå i dialog med denne sektoren med mål om at aktivitets- og redegjøringsplikten overholdes. 1/3 av norske forskere har sin arbeidsdag ved et forskningsinstitutt; instituttsektoren er altså ikke ubetydelig i denne sammenheng. For å styrke progresjonen i likestillingsarbeidet er det derfor svært viktig at forskningsmeldingen også fokuserer på likestillingsdimensjonen i instituttsektoren.

Norges forskningsråd

Historisk sett har Norges forskningsråd vært en viktig nasjonal aktør når det gjelder å sette likestilling blant kvinnelige forskere på dagsorden. Etter omorganiseringen for ca 10 år siden ser det ut til at Forskningsrådets arbeid på dette området har blitt svekket, selv om regjeringen i statsbudsjettet for 2009 skriver at Norges forskningsråd skal arbeide "aktivt med likestilling både som arbeidsgiver og som myndighetsutøver".

Norges forskningsråd vedtok i fjor en egen policy for likestilling og kjønnsperspektiver i forskning. Policynotatet har viktige målsetninger. Men sett utenfra er det vanskelig å få inntrykk av om notatet følges aktivt opp. Den første Kif-komiteen påpekte at det er et behov for at Forskningsrådet foretar en langt sterkere og konsekvent integrering av likestillingsdimensjonen i sin virksomhet. Nåværende Kif-komiteen vil i tillegg sterkt anmode om at Forskningsmeldingen er tydelig og konkret når det gjelder Forskningsrådets rolle. Det bør arbeides målrettet for at Norges forskningsråd igjen blir en forskningspolitisk aktør på likestillingsfeltet, og slik bidrar til institusjonenes likestillingsarbeid.

Forskningsmeldingen bør ta opp hvordan Forskningsrådet kan arbeide med å rekruttere kvinner til mannsdominerte fagområder, bidra til at flere kvinner rekrutteres til toppstillinger og å stimulere kvinner til å bli værende i forskningen. Som et ledd i dette vil Kif-komiteen foreslå at følgende to tiltak integreres i Forskningsmeldingen:

- Det første er at det påbegynnes en prosess med mål om å etablere et tverrgående integreringsprogram i Forskningsrådet. Dette er et tiltak Kif-komiteen allerede har foreslått for KD i rapporten *Nasjonal satsning på integrering av kvinner i forskning: utfordringer og muligheter 2008-2010*.
- Det andre tiltaket ble foreslått av den første Kif-komiteen og er beskrevet i sluttrapporten de avgav i februar 2007 til departementet. Tiltaket er etter mal fra EUs 6. rammeprogram der EU opprettet et eget insentivprogram for å stimulere til at likestilling ble integrert i søknader innenfor de såkalte Networks of Excellence (NoE) og Integrated Projects (IP). Norges forskningsråd har allerede jobbet med å integrere et likestillingsperspektiv i Sentre for fremragende forskning, men et slikt insentivprogram bør gjelde all forskningsfinansiering.

Nettverk for kvinnelige rekrutter og forskere

Den forrige Kif-komiteen initierte et pilotprosjekt som bl.a. kartla behovet for en satsning på nettverk for kvinnelige forskere. Prosjektet er direkte myntet på kvinnelige forskere, og det ble skissert ulike modeller for hvordan man kan bistå nettverk der kvinnelige forskere kan møtes, kanskje særlig i mannsdominerte fagmiljøer. Komiteen spilte inn et forslag til den varslede rekrutteringsmeldingen om å integrere en kombinasjon av følgende modeller:

- En midlertidig koordinasjonsenhet, et "knutepunkt", med formål å igangsette og støtte eksisterende nettverk.
- Pengestøtte til nettverksvirksomhet.
- Etablering av en e-plattform

(se for øvrig brev til Kunnskapsdepartementet datert 22.02.08, deres referanse 200704076/EAS). Kif-komiteen vil anbefale at forskningsmeldingen tar til orde for å initiere en slik knutepunktfunksjon for å støtte kvinnelige forskere i å etablere og opprettholde nettverk. Kif-komiteen har i den senere tid opplevd at flere kvinner, særlig i mannsdominerte fag og små fag, etterspør dette. Av den grunn vedtok Kif-komiteen i sitt møte 15. desember å avsette litt av egne midler til pengestøtte til nettverksvirksomhet. Midlene blir lyst ut i januar 2009. Initiativet vil kun utgjøre en liten del av den totalrammen som er foreslått ved opprettelse av en knutepunktfunksjon.

Øremerking

Tilbakemeldingene fra sektoren når det gjelder øremerking av stillinger til kvinner har vært svært positiv. Flere institusjoner har allerede integrert øremerking av stillinger i sine handlingsplaner og venter bare på klarsignal fra departementet. Øremerking bør inngå som en del av forskningsmeldingen som berører rekruttering til forskning. I denne sammenheng er det viktig at meldingen ikke begrenser de midlertidige stillingene til kun å gjelde ph.d.- og postdoktorstillinger. Det kan også være andre typer midlertidige stillinger som kan styrke rekrutteringen av kvinner til faste vitenskapelige stillinger innen svært mannsdominerte fagområder, som for eksempel professorstipend. Det bør dessuten redegjøres for prinsippene for tildelingen av de øremerkede stillingene som regjeringen avsetter.

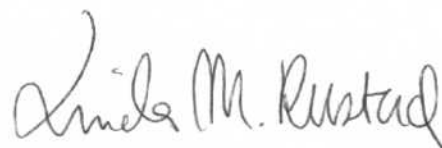
Oppfølging av Komité for integreringstiltak – kvinner i forskning

Forskningsmeldingen er en anledning for regjeringen å si noe om oppfølging av Kif-komiteen. Opprettelsen av en slik komité har blitt godt mottatt i sektoren i Norge, og den har etter hvert opparbeidet seg et godt renommé i Europa. Nettstedet *Ressursbanken for kvinner i forskning* som er initiert av komiteen, og som driftes av KILDEN, har vært en suksess. Selv om fokuset på kjønnsbalanse i forskning har økt i løpet av komiteens funksjonstid er ikke arbeidet med å integrere kvinner i forskning fullført ved utløpstiden til denne komiteen. En oppfølging av komiteen for å sikre fortsatt driv er ønskelig, uten at nåværende komité ønsker å legge føringer på sammensetning eller mandat til en eventuell videreføring. Komiteen vil imidlertid anbefale at hvis det videreføres en ordning med en komité bør Ressursbanken følge denne. Hvis man ønsker å utvikle en ordning med en slik komité bør man påse at Ressursbanken videreføres og eventuelt inngår i Norges forskningsråds virksomhet.

Til slutt vil komiteen oppfordre departementet om å kontakte Kif-komiteens sekretariat på kif@uhr.no om det er behov for mer informasjon og/eller avklaringer.

Vennlig hilsen

Gerd Bjørhovde (sign)
Leder

Linda M. Rustad
seniorrådgiver